

LƯU NGÔN

Đàm đạo với LÃO TỬ

vh NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

Đàm đạo với Lão Tử

Dịch từ nguyên bản tiếng Trung

DỮ LÃO TỬ ĐỐI THOẠI

của Lưu Ngôn

Nhà xuất bản Tông giáo văn hóa, Bắc Kinh, 1997

LƯU NGÔN

Đắm đạo với
LÃO TỬ

VŨ NGỌC QUỲNH dịch

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

I
LÃO TỬ, HỌ LÝ TÊN NHĨ,
RA ĐỜI VÀO CUỐI THỜI XUÂN THU

LIU NGÔN: Đạo giáo từng có lịch sử vài ngàn năm, là tôn giáo ra đời từ Trung Nguyên vào cuối thời Đông Hán. Đạo giáo lưu hành thời Đông Tấn Nam Bắc triều, hưng thịnh vào thời Đường Tống, đến thời Minh Thanh thì suy vi. Ngày nay Đạo giáo vẫn còn ảnh hưởng nhất định trong xã hội Trung Quốc. Văn hóa Đạo giáo đã trở thành một bộ phận quan trọng, gắn bó với nền văn hóa truyền thống Trung Quốc.

Bất kỳ một nền tôn giáo nào cũng đều bắt nguồn từ một loại tư tưởng. Đạo giáo sinh ra và phát triển ở Trung Quốc, coi trước tác của ngài - *Đạo Đức Kinh* - với năm ngàn lời là kinh điển. Dân gian sùng bái ngài và Phật Đà, tôn là thánh nhân. Tín đồ Đạo giáo gọi ngài là Lão Quân, là Thái Thượng Lão Quân, xưng ngài là tổ sư sáng lập nên Đạo giáo.

Là người khởi xướng tư tưởng Đạo gia, được tín đồ Đạo giáo thần thánh hóa, ngài trở nên thần bí, làm cho dân chúng bình thường kính trọng nhưng không dám gần. Ngày nay mời ngài bước xuống đàn tế, nghi ngút khói hương, vén bức màn thần bí, kể cho mọi người nghe những câu chuyện lúc sinh thời, trở lại đúng với con người từng sáng lập nên hệ thống tư tưởng Đạo gia.

LÃO TỬ: Mấy lời mở đầu chân thành của ông nghe mà cảm động. Việc hậu thế thờ cúng ta trên đàn tế cao cao, coi ta là thần thánh, thực ta không ngờ tới. Nhưng dù sao thì ta cũng thấy rất vui khi hậu thế tán thưởng và mở rộng mở lý luận tư tưởng của ta, được người trong Đạo giáo sử dụng và phát huy.

LƯU NGÔN: Trong dân gian, miếu thờ Khổng Tử thật đồ sộ, còn cung điện của ngài thì hun hút, vời vợi. Khổng Tử chú trọng lý luận chính trị, ngài đi sâu vào tự nhiên, vũ trụ, là nhà triết học điển hình. Mọi người đều quen biết Khổng Tử, đời trước, hậu thế hoặc môn sinh đệ tử, có thể kể rõ nhiều câu chuyện lúc sinh thời. Còn ngài, một "Quân tử ẩn cư", nhiều câu chuyện lúc sinh thời còn nấu mình trong lớp mây mù của lịch sử.

Chỉ riêng có thái sử, ngài Tư Mã Thiên ghi chép được một ít chuyện về ngài.

LÃO TỬ: Ngài thái sử đã nói như thế nào?

LƯU NGÔN: Thái sử nói ngài ở xóm Khúc Nhân, làng Lệ, huyện Khổ, nước Sở. Ngài họ Lý tên Nhĩ, tự là Đam. Ngài từng là sử quan, giữ tàng thất nhà Chu. Lúc đó, Khổng Tử có đến thăm ngài.

LÃO TỬ: Ông thái sử nói rất đúng.

LƯU NGÔN: Nơi sinh ra ngài lúc trước, nay thuộc phía bắc sông Qua, trấn Hào Châu, An Huy. Ngài có thể nói qua về các thành viên trong gia đình chẳng?

LÃO TỬ: Được thôi! Ta sống với ông nội. Cha ta đã bỏ đi nơi khác khi mẹ ta mang thai ta, về sau không còn tin tức gì nữa!

LƯU NGÔN: Truyền thuyết kể rằng, khi một thánh nhân ra đời, thường có những điềm lành báo trước. Như mẹ Khổng Tử từng nằm mơ, mơ thấy một tiên nữ dặt kỳ lân đến tặng. Ít lâu sau bà sinh ra Khổng Tử. Còn ngài, lúc ngài ra đời có chuyện gì chẳng?

LÃO TỬ: Mẹ ta từng cảm thấy có ngôi sao băng trên bầu trời lồng lộng nhập vào người. Bà mang thai suốt trong mười một tháng và sinh ra ta dưới gốc cây lý ở trong sân. Do đẻ khó, nên ta ra đời chẳng được bao lâu thì mẹ ta qua đời, thực bất hạnh! Ông nội nói, ngày mà mọi người trong thôn đến nhà mừng ta ra đời, cũng là ngày tang lễ của mẹ ta.

LƯU NGÔN: Ngài có người mẹ thực vĩ đại! Trong thần thoại có nói, lúc ngài ra đời thì râu tóc đã bạc phơ. Thực vậy không?

LÃO TỬ: Nói đầu tóc bạc phơ là sai. Có điều lúc đó, ta cũng có mấy sợi ria mép bạc trắng.

LƯU NGÔN: Như trên đã nói, ngài họ Lý, tên Nhĩ, tự là Đàm. Nhưng vì sao ngài lại có tên là "Nhĩ".

LÃO TỬ: Lúc ta ra đời, ngoài mấy sợi ria mép trắng ra, còn có đôi tai rất lớn, lớn quá khổ. Bấy giờ cả cha lẫn mẹ đã bỏ ta. Người thân duy nhất còn lại là ông nội. Ông nội đã già, là người được tôn trọng nhất trong họ, phải đặt tên cho ta. Ông nội cho rằng, người có tai to là người nhân hậu, có phúc có phần, đại phú đại quý.

Đặt tên không khó. Trong trời đất có ối thứ có thể lấy để đặt tên. Nhưng theo ông, không thứ gì bao quát được đôi tai to của ta.

Một điều khác, ta sinh ra dưới gốc cây lý, tổ tông họ Lý đã vun trồng nó từ mấy đời. Hàng trăm năm nay, trải đủ xuân, hạ, thu, đông, dãi dầu mưa nắng, cây lý đã chứng kiến bao cảnh tang thương của đời người. Không phải ngẫu nhiên ta sinh ra ở đó. Ông nội coi ta là báu vật mà trời xanh đã ban tặng. Thế là ông nội cho ta tên Lý Nhĩ, tự là Đam.

LƯU NGÔN: Đam có nghĩa là tai to. Người ta thường nói "Tai to là có phúc". Nhất định ngài có phúc lớn.

LÃO TỬ: Nói là có phúc là nói cho vui thế thôi! Từ nhỏ, nhiều lúc nắng mưa, bệnh tật, ta không còn sự ôm ấp che chở của cả cha lẫn mẹ. Không những thế, tai to còn gây cho ta bao nỗi phiền hà.

LƯU NGÔN: Ngài có thể nói rõ hơn?

LÃO TỬ: Thời đó có nhiều người, người làng, người trong xóm, những người xa lạ qua đường, nghe nói ở Khúc Nhân có đứa trẻ tai to thì đều tò mò tìm đến để xem. Mấy người vô ý đã chỉ trích, bình luận làm ta rất phiền lòng. Có điều được ông nội dạy dỗ, từ nhỏ ta đã hiểu, phải bình tĩnh hòa hảo với người khác thì mọi phiền muộn, thị phi sẽ biến mất. Đối với những người đó, dù là lớn hay bé, ta đều lấy lễ mà xử sự. Nhưng điều đáng nói ở đây, chính thái độ đúng mực ấy, đã giúp ta rất nhiều, sau này ta trở thành sử quan giữ tàng thất nhà Chu.

II

QUA VIỆC MUA HOA MẪU ĐƠN LÚC NHỎ, TA HIỂU ĐƯỢC NHIỀU ĐIỀU

LƯU NGÔN: Thưa Lão Đam, phần trước đã nói, ngài ra đời vào cuối thời Xuân Thu, chừng trước hoặc sau thế kỷ thứ VI trước Công nguyên, ở bờ bắc sông Qua, huyện Khố, nước Sở, nay là Hào Châu, An Huy. Nghe nói từ bé, ngài đã là đứa trẻ ngoan ngoãn, biết giữ chữ tín, thường cảm thông và giúp đỡ những trẻ nhỏ ốm đau khác, giúp đỡ bà con chòm xóm nhiều việc. Đồng thời ngài còn là đứa trẻ, luôn biết động não, chăm chỉ học hành; làm việc gì cũng chu đáo, được bà con xung quanh hết sức yêu mến. Mong ngài cho biết, nguyên nhân nào đã khiến ngài thấu đáo, minh mẫn như vậy?

LÃO TỬ: Khúc Nhân, quê hương ta là vùng đất có hoa mẫu đơn nổi tiếng. Một hôm có người đưa cây mẫu đơn vào bán ở trong thôn. Ta cùng lũ trẻ đổ xô lại xem. Người bán hàng trải một mảnh vải đỏ trên nền đất rồi bỏ cây từ trong chiếc túi vải ra rao bán: "Hoa mẫu đơn ánh hồng rực rỡ, từ xa đã thấy có hương thơm, từng bông hoa to như chiếc bát, mua hoa ai nấy đều hài lòng".

LƯU NGÔN: Người bán hoa rao hàng thật khéo!

LÃO TỬ: Nghe lời người bán hàng, ta mua về một cây hoa trồng ở trong sân. Mấy hôm sau cây mẫu đơn đã đâm chồi, mọc lá. Ta rất mừng, nhưng chờ mãi mà chẳng thấy có

